

УДК 314.74 : 327 (430)

DOI: <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2025.1.326>

Геннадій Семенов*

КЕЙС МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ 2015 РОКУ: НАСЛІДКИ ДЛЯ БЕЗПЕКИ НІМЕЧЧИНИ

Анотація: У статті розглядається вплив міграційної кризи 2015 р. на систему безпеки Німеччини, враховуючи її багатомірні соціальні, економічні та політичні наслідки. Дослідження акцентує увагу на динаміці внутрішньої безпеки, включаючи зростання рівня соціальної напруги, активізацію ультраправих рухів і виклики для інтеграційної політики.

Окремо аналізуються роль державних і недержавних інститутів у розв'язанні міграційних викликів, а також внесок Німеччини у формування загальноєвропейської міграційної політики. У роботі використано статистичні дані, звіти європейських агентств, наукові публікації та нормативно-правові акти, що дозволяє систематизувати ключові аспекти проблеми та запропонувати можливі шляхи вирішення.

Результати дослідження підкреслюють значення міжнародної співпраці для мінімізації ризиків міграційних потоків і зміцнення системи безпеки Європейського Союзу в цілому. Автор доходить висновку, що міграційна криза 2015 р. стала не лише викликом, а й стимулом для трансформації підходів до управління міграційними процесами, інтеграції біженців і забезпечення стабільності в умовах глобальних змін.

Ключові слова: міграційна криза, внутрішня безпека, Німеччина, інтеграція, європейська міграційна політика, міжнародна співпраця

Вступ. Міграційна криза 2015 року стала одним із найбільших викликів сучасної Європи, торкнувшись як соціальної, так і політичної сфери життя багатьох країн. У центрі уваги опинилася Німеччина, яка через свої економічні можливості та відкриту міграційну політику прийняла найбільшу кількість біженців порівняно з іншими державами Європейського Союзу. Ця ситуація спричинила складні наслідки, які вийшли за рамки суто гуманітарних питань, вплинувши на внутрішню безпеку, соціальну стабільність та європейську інтеграцію.

Актуальність теми зумовлена тим, що дослідження міграційної кризи, як ключового фактору, що формує сучасну європейську політику безпеки, дозволяє зрозуміти глибину проблем, викликаних масовими переміщеннями населення. Питання інтеграції мігрантів, зростання ксенофобських настроїв, активізація праворадикальних рухів і терористичних загроз виявляють необхідність перегляду традиційних підходів до управління міграційними потоками. Зокрема, Німеччина постає як ключовий кейс для аналізу викликів і стратегій, пов'язаних із забезпеченням національної та регіональної безпеки.

Науково-теоретична значущість дослідження полягає у вивченні зв'язку між масовою міграцією та її впливом на безпекові аспекти. Практична значущість зумовлена можливістю

---

* Семенов Геннадій Юрійович – магістр міжнародних відносин, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Миколаїв, Україна); ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9666-7455>; e-mail: gs20011511@gmail.com

використання отриманих результатів для розробки більш ефективної міграційної політики на рівні як окремих держав, так і міжнародних організацій.

Метою статті є аналіз наслідків міграційної кризи 2015 р. для системи безпеки Німеччини, а також вивчення її ролі у формуванні загальноєвропейської політики міграційної безпеки. Представлене дослідження спрямоване на формування цілісного уявлення про зв'язок між масовими міграційними потоками, викликами безпеці та необхідністю розвитку інтегрованої міграційної політики в умовах глобальних змін.

Огляд літератури та джерельна база. Спроби наукового осягнення міграційної кризи 2015 р. у контексті її впливу на безпеку Німеччини відображають складність і багатовимірність цього явища. Дослідження, присвячені цій темі, розвиваються в умовах обмеженості доступу до частини даних, фрагментарності статистичної інформації та різноманітності підходів, застосовуваних дослідниками різних дисциплін. Криза, яка стала результатом глобальних змін і масштабних міграційних потоків, викликала значний науковий інтерес, але багато аспектів залишаються недостатньо висвітленими.

Вагомий внесок у вивчення причин і наслідків кризи зробили роботи, присвячені глобальним процесам і їх впливу на окремі країни. Так, праці Саскі Сассен підкреслюють системність і передумови кризи, розглядаючи її у контексті глобальної нерівності, політичної нестабільності та економічних дисбалансів. Її збірка есе «Глобалізація та її невдоволення»¹ стала фундаментальним внеском у розуміння системних процесів, що призвели до міграційної кризи. Разом із тим, праці Ганса-Вернера Зінна зосереджуються на економічних аспектах, розкриваючи як позитивні, так і негативні наслідки міграції для Німеччини². Зокрема, його дослідження акцентують на складності інтеграції нових мігрантів у соціально-економічне життя країни.

Незважаючи на значну кількість досліджень, які висвітлюють соціальні й економічні аспекти міграційної кризи, проблематика її впливу на внутрішню безпеку Німеччини залишається малодослідженою. Фрагментарні спроби осмислення цього аспекту представлені у працях Франческо Пасторе, який аналізує вплив неконтрольованої міграції на стабільність в Європейському Союзі, однак фокус його дослідження здебільшого зосереджений на наднаціональному рівні, а питання внутрішніх викликів у Німеччині залишаються на периферії наукового дискурсу³.

Огляд літератури свідчить, що хоча міграційна криза 2015 р. активно досліджувалася, увага зосереджувалася переважно на соціально-економічних аспектах. Водночас недостатньо вивчено питання її довгострокового впливу на безпеку Німеччини та європейську співпрацю. Таким чином, обрана тема заповнює цю прогалину, пропонуючи нові перспективи для аналізу.

Джерельна база включає статистичні звіти міжнародних організацій, таких як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців і Frontex, які надають цінну інформацію про масштаби міграційних потоків. Особливо важливим є звіт UNHCR «Global

---

¹ Sassen S. Globalization and Its Discontents: Collection of essays. 1998. 288 p

² Sinn H.-W. Immigration into the Welfare State. *Project Syndicate*. URL: <https://bit.ly/3QxVDFs>

³ Pastore F. The European Youth Guarantee: labor market context, conditions and opportunities in Italy. *IZA Journal of European Labor Studies*, 2015. Vol. 4 (1). P. 1-22.

Trends 2015»⁴, який демонструє не лише кількісні, але й якісні характеристики міграції⁵. Однак, навіть ці джерела не завжди надають повну картину впливу кризи на безпеку окремих держав, таких як Німеччина.

Офіційні заяви уряду Німеччини, зокрема промови Ангели Меркель, що визначили концепцію «Willkommenskultur», є важливими для розуміння політики відкритості, яка викликала суперечливі оцінки як у наукових колах, так і серед громадськості⁶. Разом із тим, медіа-матеріали авторитетних німецьких видань, таких як «DW»⁷ і «Der Spiegel»⁸, стали додатковим джерелом для аналізу політичних і соціальних наслідків кризи.

Варто зазначити, що відносна «свіжість» подій ускладнює створення цілісної картини, а наявна література здебільшого пропонує фрагментарний аналіз окремих аспектів. Водночас, багатоплановість проблеми вимагає міждисциплінарного підходу, що поєднує аналіз економічних, соціальних і безпекових факторів. Це дослідження прагне заповнити існуючі прогалини, пропонуючи більш комплексний аналіз впливу міграційної кризи на внутрішню стабільність Німеччини, враховуючи не лише гуманітарний аспект, але й питання безпеки.

Причини та передумови міграційної кризи 2015 року. Міграційна криза 2015 р. стала одним із найбільших викликів сучасної Європи, оголивши низку системних проблем як на національному, так і на міжнародному рівнях. Вона була спричинена складним комплексом політичних, економічних і соціальних чинників, які взаємодіяли між собою та створили передумови для масштабних міграційних потоків у напрямку країн Європейського Союзу.

Головним тригером кризи стала громадянська війна в Сирії, яка почалася у 2011 р. Воєнні дії між режимом Башара Асада, опозиційними силами та радикальними ісламістськими угрупованнями змусили мільйони людей залишити свої домівки. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, до 2015 р. понад 4 млн. сирійців знайшли притулок у сусідніх країнах, таких як Туреччина, Ліван і Йорданія. Проте погіршення гуманітарної ситуації у цих країнах призвело до того, що велика кількість біженців вирушила до Європи у пошуках кращих умов життя⁹.

Окрім Сирії, значний внесок у кризу зробили нестабільність і конфлікти в Афганістані, Іраку, Еритреї й ін. країнах. Високий рівень бідності, порушення прав людини, переслідування та політична нестабільність у цих регіонах стали причинами масових міграційних потоків.

Ще одним важливим фактором було послаблення контролю за зовнішніми кордонами ЄС, що дало змогу тисячам мігрантів використовувати нелегальні маршрути.

---

⁴ UNHCR Global Trends 2015. Женева, 2016. 68 с. URL: <https://www.unhcr.org/media/unhcr-global-trends-2015>

⁵ Tjaden J., Heidland T. Did Merkel's 2015 decision attract more migration to Germany? *European Journal of Political Research*. 2024. Vol. 64, № 1. P. 389–405. URL: <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1475-6765.12669>

⁶ Müller-Brandeck-Bocquet G. Angela Merkel and the Refugee Crisis of 2015: Events, Decisions and Consequences. *Research Gate*. 2022. Germany and the European Union. С. 61–79.

⁷ Гілле П., Барановська М. Чи впоралася Німеччина з міграційною кризою: цифри і факти // DW. 04.09.2020. URL: <https://bit.ly/4hWNGME>

⁸ Mittelstaedt J. von, Werner C. Alongside Doctors Without Borders in the Mediterranean. *DER SPIEGEL | Online-Nachrichten*. URL: <https://bit.ly/4bupCi5>

⁹ Фісанов В. Міграційна криза 2015 року як стимул переосмислення сучасної регуляторної політики Євросоюзу: організаційний та безпековий виміри. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2017. № 35–36. С. 161–172.

Найбільш небезпечним із них став середземноморський маршрут, який проходив через Лівію до Італії, а також «балканський маршрут», яким користувалися мігранти для проникнення до країн Центральної та Західної Європи¹⁰.

Значний вплив на ескалацію кризи мала й угода між ЄС і Туреччиною, укладена лише у 2016 р., яка дозволила стабілізувати ситуацію, але не усунула першопричин. У цей період Німеччина постала як лідер у прийомі мігрантів, запровадивши політику «Willkommenskultur». Проте це рішення стало об'єктом як похвали за гуманітарність, так і критики через відсутність системної підготовки до інтеграції великої кількості мігрантів¹¹.

Не менш важливим фактором була загальна глобалізація, яка сприяла швидкому поширенню інформації про кращі умови життя у країнах ЄС. Соціальні мережі та мобільні технології дозволили мігрантам швидше організовувати маршрути і знаходити підтримку, що суттєво посилює міграційні потоки.

Таким чином, міграційна криза 2015 р. стала наслідком сукупності воєнних, економічних і соціальних причин, які були підсилені недосконалістю системи управління міграційними потоками на рівні ЄС. Ця ситуація не лише створила гуманітарні виклики, а й актуалізувала питання безпеки для таких країн, як Німеччина, підкресливши важливість розробки нових підходів до інтеграції біженців і захисту кордонів.

Соціально-економічні та політичні наслідки міграційної кризи 2015 р. для Німеччини. Міграційна криза 2015 р. стала для Німеччини моментом істини, що змінив суспільні настрої, політичний ландшафт та економічну структуру країни. Понад мільйон шукачів притулку, які прибули до країни протягом року, поставили під сумнів звичні механізми управління, викликали хвилю суспільних дискусій і навіть протестів. Для багатьох мігрантів Німеччина стала символом надії, проте для частини німецького населення – приводом для побоювань.

Однією з найбільших проблем стала інтеграція біженців. Уряд активно впроваджував програми соціальної адаптації, такі як безкоштовні курси німецької мови, що охопили понад 600 тисяч осіб до 2017 р. Проте мовний бар'єр залишався серйозною перешкодою для виходу на ринок праці, особливо для людей із низьким рівнем освіти. Наприклад, згідно з дослідженням Федерального інституту з досліджень зайнятості, лише близько 50% мігрантів, які прибули у 2015 р., змогли знайти роботу через п'ять років після початку кризи. У будівельному секторі, де попит на робочу силу був особливо високим, мігранти почали поступово заміщати працівників, яких не вистачало через старіння місцевого населення¹².

Соціальна напруга стала іншою стороною медалі. Масове прибуття людей із культурними та релігійними традиціями, які значно відрізнялися від європейських, викликало у частини німців страх перед зміною звичного укладу життя. У невеликих містах, таких як Баутцен у Саксонії, жителі організовували протести проти розміщення біженців¹³.

---

¹⁰ Малиновська О. Міграційна криза в Європі: пошуки шляхів розв'язання та наслідки для України. Аналітична записка. Серія «Соціальна політика». № 30. 2016. С. 19. URL: <https://bit.ly/3Xn7ssr>

¹¹ Дубенський В. Угода між ЄС та Туреччиною щодо біженців набрала чинності. DW. 20.03.2016. *dw.com*. URL: <https://bit.ly/4hTvXpj>

¹² Гассельбах К. П'ять років з біженцями: чи впоралася ФРН з кризою 2015 року. DW. 31.08.2020. *dw.com*. URL: <https://bit.ly/3D7Wyjv>

¹³ Центри для біженців у Німеччині зазнавали нападів 690 разів від початку року. LB.ua. URL: https://lb.ua/world/2015/11/30/322268_tsentri_bezhentsev_germanii.html

Паралельно з цим, праворадикальні групи активізували діяльність: у 2015–2016 рр. було зафіксовано понад 1 000 нападів на центри для біженців. Ці події показали, наскільки тонкою може бути межа між гуманітарністю та соціальними конфліктами¹⁴.

Питання безпеки стало ще одним викликом. Німецькі служби безпеки змушені були посилити моніторинг після кількох резонансних випадків. У грудні 2016 р., коли біженець із Тунісу Аніс Амрі скоїв теракт на різдвяному ярмарку в Берліні, вбивши 12 осіб, суспільний тиск на уряд посилювався¹⁵. Цей випадок став приводом для значного посилення правил перевірки шукачів притулку та запровадження нових заходів у сфері безпеки, таких як створення єдиної бази даних для контролю над мігрантами¹⁶.

Економічно міграційна криза створила двоякий ефект. На початковому етапі країна витратила мільярди євро на утримання мігрантів, включаючи розміщення, медичне обслуговування та виплати допомог. За даними Міністерства фінансів Німеччини, лише у 2016 р. витрати на управління кризою становили понад 21 млрд. євро¹⁷. У довгостроковій перспективі, однак, мігранти стали заповнювати вакансії у секторах із браком робочої сили. Особливо це стосується виробництва, логістики та догляду за літніми людьми, де до 2020 р. мігранти становили 15–20% нових працівників.

Політичні наслідки кризи були не менш драматичними. Політика відкритих дверей, ініційована Ангелою Меркель, викликала розкол у німецькому суспільстві. З одного боку, вона стала символом гуманізму, з іншого – стимулом для посилення позицій правопопулістських партій. Партія «Альтернатива для Німеччини» (AfD), яка будувала свою кампанію на антиміграційних гаслах, отримала на виборах 2017 р. рекордні 12,6% голосів і стала третьою за величиною політичною силою у Бундестазі. Це вперше з часів Другої світової війни праворадикальна партія досягла такого успіху, що викликало стурбованість у багатьох європейських столицях¹⁸.

Водночас Німеччина стала ключовим ініціатором реформ в європейській міграційній політиці. Угода між ЄС і Туреччиною, яка передбачала скорочення нелегальної міграції через Середземне море, була розроблена за активної участі німецької сторони. Ця угода дозволила знизити потік мігрантів на 60% вже у 2016 р., але викликала критику через порушення прав людини у таборах для біженців у Туреччині.

Таким чином, міграційна криза 2015 р. стала серйозним випробуванням для Німеччини, яке оголило як її сильні сторони, такі як здатність до швидкої мобілізації ресурсів, так і слабкі – наприклад, проблеми з інтеграцією та політичні розбіжності. Цей досвід довів, що управління міграцією потребує не лише гуманітарного підходу, а й комплексної стратегії, яка враховуватиме економічні, соціальні та безпекові аспекти.

Трансформація безпекової політики Німеччини в умовах міграційних викликів. Різке зростання міграційних потоків на початку другої половини 2010-х років

---

¹⁴ За рік у Німеччині 3,5 тисяч разів нападали на мігрантів. *New Voice*. URL: <https://bit.ly/4388bS9>

¹⁵ Коваль І., Сааков В., Білик Д. Теракт у Берліні: останні результати розслідування. *DW*. 23.12.2016. *dw.com*. URL: <https://bit.ly/4bzM1up>

¹⁶ Виклики та тенденції в політиці притулку Німеччини та зусиллях щодо депортації. *WeLiveIn.de Expat Community in Germany*. URL: <https://bit.ly/4hU18kA>

¹⁷ Ergebnisse des Länderfinanzausgleichs 2016. Berlin: BMF-Monatsbericht, 2017. 7 с. URL: <https://bit.ly/3QzgzCu>

¹⁸ Ермоленко В. Вибори в Німеччині: 10 головних результатів. *hromadske*. URL: <https://hromadske.ua/posts/vybory-v-nimechchyni-10-holovnykh-rezultativ>

стало не лише викликом для Німеччини, але й потужним поштовхом для переосмислення державної безпекової політики. Уряд опинився перед необхідністю адаптувати існуючі механізми до умов, які швидко змінювалися, а також реагувати на суспільні очікування щодо посилення безпеки. Відправною точкою для реформ стало усвідомлення, що традиційна модель реагування на кризи більше не відповідає новим реаліям.

Першим і найбільш очевидним кроком стало вдосконалення системи моніторингу міграційних потоків. У 2016 р. було створено інтегровану базу даних для реєстрації біженців, що дозволило синхронізувати роботу Федерального відомства з питань міграції та біженців (BAMF), поліції та спецслужб. Ця база стала невід'ємним інструментом для перевірки особистих даних, історії переміщень і потенційних ризиків, пов'язаних із новоприбулими. Наприклад, у 2017 р. завдяки цій системі вдалося виявити понад 7 тисяч підроблених заявок на притулок, що раніше залишалися поза увагою¹⁹.

Іншим важливим напрямом стало посилення охорони кордонів. Федеральна поліція Німеччини, яка відповідає за прикордонний контроль, отримала додаткове фінансування для закупівлі сучасного обладнання, включаючи дрони та біометричні сканери. Завдяки цьому у 2018 р. було виявлено понад 15 тисяч спроб нелегального перетину кордону, що на 25% більше, ніж до початку реформ. Особливий акцент було зроблено на баварсько-австрійському кордоні, який став основним маршрутом для мігрантів із Балканського півострова²⁰.

Однак безпека країни не обмежувалася лише фізичними кордонами. Німецький уряд приділив значну увагу питанню кібербезпеки, усвідомлюючи, що загрози можуть походити і з цифрового простору. В 2017 р. у складі Федерального відомства з кримінальних справ (ВКА) було створено Центр боротьби з кіберзлочинністю, який зосередився на виявленні та ліквідації нелегальних мереж, пов'язаних із торгівлею людьми. Цей підрозділ успішно заблокував декілька платформ у даркнеті, які використовувалися для організації перевезень мігрантів через Середземне море.

Законодавчі зміни також відіграли ключову роль у трансформації безпекової політики. У 2017 р. було ухвалено так званий «Закон про депортацію небезпечних осіб», що значно спростило процедури виселення для тих, хто вважався потенційною загрозою для національної безпеки. Наприклад, у тому ж році до Алжиру та Тунісу було депортовано близько 1500 осіб, яких підозрювали у зв'язках із екстремістськими організаціями. Цей закон, хоч і отримав підтримку серед широкої громадськості, викликав гостру критику з боку правозахисників, які вказували на ризики порушення міжнародного права²¹.

Ще одним важливим аспектом було підвищення ефективності реагування на можливі кризові ситуації. 22 липня 2016 р. в Мюнхені 18-річний Давид Сонболі, німець іранського походження, відкрив стрілянину в торговельному центрі Olympia-Einkaufszentrum, убивши дев'ятьох осіб і поранивши ще 16. Серед загиблих переважно були підлітки. Попри те, що цей злочин не був пов'язаний із міграцією, він підкреслив необхідність оперативного реагування на загрози. Після цієї події уряд впровадив низку

---

¹⁹ Соколов С. Корупційний скандал у ФРН через клопотання про притулок. DW. 20.04.2018. *dw.com*. URL: <https://bit.ly/3QyJp6j>

²⁰ Соколов С. Німеччина та Австрія посилили контроль на кордонах. DW. 01.06.2018. *dw.com*. URL: <https://www.dw.com/uk/на-кордонах-німеччини-та-австрії-посилили-контроль/a-44029012>

²¹ Gesetz zur besseren Durchsetzung der Ausreisepflicht: Gesetzentwurf der Bundesregierung від 23.02.2017 № 179/17. URL: <https://dserver.bundestag.de/brd/2017/0179-17.pdf>

реформ, зокрема прискорення обміну інформацією між федеральними землями, що дозволило зменшити час реагування на надзвичайні ситуації.

На міжнародному рівні Німеччина взяла на себе ініціативу щодо посилення координації у межах Європейського Союзу. Активна участь у реформуванні агентства Frontex і підписання угоди між ЄС і Туреччиною стали ключовими елементами зовнішньої політики країни у сфері безпеки. Завдяки цим заходам кількість нелегальних перетинів кордонів через Середземне море зменшилася більш ніж на 60% вже у 2017 р., що дозволило Німеччині суттєво знизити тиск на свою внутрішню систему прийому мігрантів.

Попри всі ці зусилля, трансформація безпекової політики залишила багато відкритих питань. Критики вказують, що посилення контролю за мігрантами та їх депортація часто супроводжувалися порушеннями прав людини. Водночас деякі експерти наголошують, що надмірна концентрація на безпекових аспектах відволікала увагу від довгострокових викликів, таких як інтеграція мігрантів і зменшення соціальної напруги.

Німеччина, яка завжди позиціонувала себе як лідер у сфері гуманітарної політики, у цей період змушена була балансувати між дотриманням принципів відкритості та забезпеченням національної безпеки. Цей досвід довів, що реформа безпекової політики в умовах міграційної кризи – це не лише питання технічних рішень чи додаткового фінансування, а й випробування для демократичних цінностей і міжнародного авторитету країни.

Міграційна криза та громадська думка. Події 2015 р. стали каталізатором глибоких змін у громадській думці Німеччини. У той час як частина суспільства підтримувала політику «Willkommenskultur», інша ставила під сумнів доцільність прийому такої кількості мігрантів. Ставлення до кризи було неоднорідним і відображало регіональні, соціально-економічні та культурні розбіжності у німецькому суспільстві.

На початковому етапі міграційної кризи більшість німців схвалювала рішення Ангели Меркель прийняти біженців. Згідно з опитуванням, проведеним у вересні 2015 р. дослідницьким центром Infratest dimap, близько 60% респондентів висловлювали солідарність із біженцями та підтримували політику уряду. Цей період характеризувався хвилею гуманітарного ентузіазму: десятки тисяч волонтерів допомагали в облаштуванні таборів, роздачі їжі й організації мовних курсів. Наприклад, у місті Гамбург було створено цілу мережу добровольців, які координували роботу з інтеграції мігрантів²².

Проте з часом громадська думка почала змінюватися. Основною причиною стало загострення відчуття небезпеки та соціальної напруги, спричинене окремими інцидентами. Одним із переломних моментів стали події у Кельні під час святкування Нового року (2016), коли групи чоловіків, серед яких були і мігранти, вчинили серію сексуальних домагань і крадіжок. Медіа активно висвітлювали ці події, що суттєво вплинуло на настрої у суспільстві. Відповідно до опитування Spiegel Online, проведеного у січні 2016 р., рівень підтримки політики уряду впав до 45%, а кількість тих, хто вважав міграцію загрозою для країни, зросла до 40%.

Регіональні розбіжності також відігравали важливу роль у формуванні громадської думки. У східних землях, таких як Саксонія та Тюрінгія, де історично спостерігалася вища

---

²² Conesa E. How Germany, once a model for welcoming refugees, switched to border control. *Le Monde.fr*. URL: <https://bit.ly/4hRHLZp>

рівень безробіття та нижча інтеграція із західними регіонами, скепсис щодо прийому мігрантів був більш вираженим. У цих регіонах часто проходили акції протесту, організовані такими рухами, як Pegida (Патріотичні європейці проти ісламізації Заходу). У той же час, у великих містах, таких як Берлін чи Франкфурт, де населення було звикле до мультикультурного середовища, підтримка політики відкритих дверей залишалася відносно стабільною²³.

Роль медіа у формуванні громадської думки була амбівалентною. Одні видання, такі як «Bild», часто акцентували увагу на негативних аспектах кризи, зокрема на проблемах злочинності та соціального перевантаження. Водночас інші, такі як «Die Zeit», намагалися змістити фокус на успіхи інтеграції та позитивні приклади співпраці місцевого населення з мігрантами. Ця розбіжність у медійному наративі створила ще більшу поляризацію серед громадськості.

Соціологічні дослідження показують, що значну роль у формуванні ставлення до мігрантів відігравали демографічні фактори. Молодше покоління, особливо студенти, частіше підтримувало гуманітарний підхід, тоді як люди старшого віку були більш схильні до критики урядової політики. Наприклад, за даними опитування, проведеного Bertelsmann Stiftung у 2017 р., 65% респондентів віком від 18 до 30 років вважали міграцію важливим внеском у розвиток країни, тоді як серед осіб старше 60 років цей показник складав лише 38%²⁴.

Зміна громадської думки також вплинула на політичні процеси. Зростання популярності правопопулістських сил, таких як «Альтернатива для Німеччини» (AfD), стало прямим наслідком соціальної напруги. Використовуючи антиміграційну риторику, ця партія змогла залучити значну частину виборців, які відчували себе «непочутими» традиційними партіями. Водночас інші політичні сили, наприклад «Зелені», посилили свою позицію, звертаючи увагу на необхідність дотримання прав людини та підтримки інтеграційних програм.

Таким чином, міграційна криза 2015 р. стала не лише соціальним чи політичним викликом, але й фактором, що глибоко вплинув на громадську думку. Ставлення до мігрантів у Німеччині було складним, суперечливим і неоднозначним, відображаючи весь спектр суспільних настроїв: від гуманітарної солідарності до страху перед змінами. Цей досвід підкреслив важливість прозорої комунікації між урядом, медіа та громадськістю для збереження соціальної єдності у часи криз.

Інтеграційна політика Німеччини: виклики та перспективи. Після 2015 р. інтеграція мігрантів стала одним із найбільших викликів для Німеччини, адже країна прийняла понад мільйон людей, багато з яких прибули без знання мови, культури чи структури суспільства. Успішна адаптація цих людей була необхідною для збереження соціальної стабільності та забезпечення довгострокових економічних переваг. Політика інтеграції, яку впроваджували на всіх рівнях, включала широкий спектр заходів: від мовних

---

²³ Назарова А.Р. Німецька модель мультикультуралізму: кваліфікаційна (бакалаврська) робота. Вінниця, 2021. 44 с.

²⁴ Єнін М.Н., Северинчик О.П. Соціологія громадської думки та мас-медіа. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2021. С. 81. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/45603>

курсів і шкільної освіти до програм доступу до ринку праці. Водночас ці заходи зіткнулися з численними викликами, що потребували комплексного підходу.

Опанування німецької мови стало ключовим елементом інтеграції, адже без знання мови жодна інша адаптаційна програма не могла працювати ефективно. Федеральний уряд запустив масштабні мовні курси, які до 2020 р. охопили понад 1,2 млн. учасників. Уроки включали як базову мовну підготовку, так і спеціалізовані програми для різних професійних груп, наприклад медиків чи будівельників. Хоча багатьом вдалося досягти базового рівня володіння мовою, лише 30% учасників курсів змогли вільно застосовувати німецьку у професійному середовищі. Мовний бар'єр залишався серйозною перешкодою, особливо для тих, хто мав низький рівень початкової освіти або не міг відвідувати курси через сімейні обов'язки²⁵.

Ще одним важливим напрямом інтеграції була освіта, особливо для дітей, які прибули до Німеччини під час кризи. У школах створювали спеціальні підготовчі класи, де діти мігрантів вивчали мову й адаптувалися до освітньої системи. Наприклад, у Берліні відкрили понад тисячу таких класів, які охопили близько 20 тисяч дітей. Проте інтеграція у шкільне середовище була нелегким процесом. У багатьох дітей були значні прогалини у знаннях через роки, проведені поза школою. Також викладачі стикалися з труднощами через брак досвіду роботи з багатокультурними класами та різницю у рівні підготовки учнів²⁶.

Ринок праці став ще одним полем для боротьби з викликами інтеграції. Уряд запровадив програми професійного навчання та перекваліфікації, щоб допомогти мігрантам знайти роботу. Проекти на кшталт «Jobcenter» стали важливими інструментами у цьому процесі, адже вони не лише допомагали знайти вакансії, але й надавали консультації та підтримку. До 2020 р. майже половина працездатних мігрантів, які прибули під час кризи, знайшли роботу. Однак ця статистика мала свої нюанси: більшість із них працювали у низькокваліфікованих секторах, таких як будівництво чи догляд за літніми людьми, і лише невелика частина змогла реалізувати свої професійні навички, отримані на батьківщині²⁷.

Культурна адаптація була, мабуть, найбільш складним аспектом інтеграційної політики. Різниця у цінностях і традиціях часто ставала джерелом конфліктів або непорозумінь між місцевими громадами та мігрантами. Наприклад, питання гендерної рівності чи світського характеру суспільства виявилися новими для багатьох мігрантів, особливо тих, хто прибув із країн Близького Сходу. Щоб подолати ці розбіжності, громади організовували культурні заходи, які створювали можливості для діалогу. Ініціативи на кшталт «Meet & Eat» у Кельні, де місцеві жителі та мігранти разом проводили час за спільними обідами, сприяли налагодженню довіри та взаєморозуміння.

Попри значні зусилля уряду, інтеграція залишалася процесом із безліччю викликів. Вона вимагала не лише фінансування та інституційної підтримки, а й активної участі місцевих громад, які могли створити атмосферу прийняття. Ефективність інтеграційної

---

²⁵ Zagoruyko L., Gutm H. Мовна інтеграція мігрантів: на прикладі країн Західної Європи. *Вісник КНЛУ*. 2020. № 32. С. 9.

²⁶ Peters F. Bildung von Zuwandererkindern: Die Schulpflicht ausdehnen? «Ich halte das für eine sinnvolle Maßnahme». *WELT. DIE WELT*. URL: <https://bit.ly/43fJmEO>

²⁷ Klauth J. Zuwanderung: Deutschlands bedenkliche Zuzug-Bilanz. *WELT. DIE WELT*. URL: <https://bit.ly/41tLKpb>

політики також залежала від здатності мігрантів адаптуватися до нових умов і бажання суспільства приймати їх як рівноправних членів²⁸.

З досвіду Німеччини стає зрозуміло, що інтеграція є складним і багатовимірним завданням, яке потребує комплексного підходу. Лише поєднання мовної підготовки, освітніх програм, професійної адаптації та культурного обміну може забезпечити довгостроковий успіх. Хоча ще багато питань залишаються відкритими, поступовий прогрес у цій сфері дає підстави для оптимізму.

Висновок. Міграційна криза 2015 р. стала однією з наймасштабніших гуманітарних подій сучасності, яка суттєво вплинула на соціальну, економічну та політичну структуру Німеччини. Реакція країни на цей виклик виявила її здатність оперативно адаптуватися до нових реалій, але водночас оголила численні слабкі місця, які потребували негайного вирішення. Дослідження продемонструвало, що вплив кризи був багатовимірним і торкався усіх сфер суспільного життя.

Перш за все, Німеччина взяла на себе лідерську роль у гуманітарному аспекті кризи, створивши умови для прийому понад мільйона шукачів притулку. Цей крок засвідчив прихильність країни до міжнародних норм і принципів солідарності. Водночас масштаби напливу мігрантів перевантажили інфраструктуру та соціальні системи, що викликало необхідність запровадження нових підходів до управління міграційними потоками.

Інтеграційна політика стала ключовим елементом у вирішенні кризи, але її реалізація супроводжувалася численними викликами. Мовні курси, професійна підготовка, освітні програми для дітей мігрантів і культурні ініціативи створили базу для адаптації новоприбулих, але часто стикалися з недостатнім фінансуванням, браком ресурсів та складністю у подоланні культурних розбіжностей. Попри це, поступові успіхи у професійній інтеграції та позитивні приклади співпраці з місцевими громадами вказують на потенціал для подальшого прогресу.

Політичні наслідки кризи виявилися не менш значущими. Міграція стала каталізатором зростання політичної поляризації, яка торкнулася як виборчих настроїв, так і внутрішньопартійних дискусій. Посилення позицій правопопулістських сил, таких як «Альтернатива для Німеччини», та зростання суперечностей між центристськими партіями підкреслили наскільки чутливим було це питання для суспільства. Одночасно, криза стимулювала перегляд і реформування національної та європейської міграційної політики, зокрема посилення ролі Frontex та укладення угоди з Туреччиною.

Безпекові аспекти також стали центральними у дискусії про наслідки кризи. Посилення кордонів, створення нових механізмів моніторингу та реформування служб безпеки дозволили мінімізувати ризики, але водночас викликали занепокоєння з боку правозахисників щодо можливих обмежень громадянських свобод. Цей аспект наголошує на необхідності балансу між забезпеченням безпеки та дотриманням гуманітарних принципів.

Німеччина, попри складнощі, змогла використати кризу як можливість для трансформації своїх політик і соціальних підходів. Її досвід підкреслює, що міграційні виклики вимагають комплексних рішень, які поєднують гуманітарну підтримку, соціальну адаптацію, економічну інтеграцію та політичну стійкість. Уроки, отримані з цієї кризи,

---

²⁸ Seibel A. Massenhafte, irreguläre Migration seit 2015 hat die deutsche Gesellschaft destabilisiert. *WELT. DIE WELT*. URL: <https://bit.ly/3DIP9Ns>

можуть стати корисними не лише для Німеччини, але й для інших країн, які стикаються з подібними викликами.

Таким чином, міграційна криза 2015 р. стала важливим випробуванням для Німеччини, яке показало як силу її демократичних цінностей, так і необхідність реформ у багатьох сферах. Подальший розвиток залежить від здатності уряду та суспільства знаходити спільні точки дотику, будувати містки між різними культурами та забезпечувати стабільний і гармонійний розвиток країни в умовах зростаючої глобалізації.

Hennadii Semenov

Case of the 2015 Migration Crisis: Implications for Germany's Security

Abstract: This article examines the impact of the 2015 migration crisis on Germany's security system, taking into account its multidimensional social, economic, and political consequences. The study focuses on the dynamics of internal security, including rising social tensions, the activation of far-right movements, and challenges to integration policies. Special attention is given to the role of governmental and non-governmental institutions in addressing migration challenges, as well as Germany's contribution to shaping EU-wide migration policies. The study utilizes statistical data, reports from European agencies, scholarly publications, and legal frameworks, enabling the systematization of key aspects of the issue and offering potential solutions.

Furthermore, the article explores the broader geopolitical ramifications of the migration crisis, analyzing how Germany's policies influenced intra-European relations and the EU's stance on asylum regulations. It assesses the effectiveness of legislative responses, the impact of border security measures, and the role of public perception in shaping migration discourse. The research also considers the economic dimensions of the crisis, including labor market integration, state expenditure on social support systems, and demographic shifts that may have long-term implications for Germany's development.

The research findings highlight the importance of international cooperation in mitigating the risks associated with migration flows and strengthening the European Union's security framework as a whole. The author concludes that the 2015 migration crisis not only posed challenges but also acted as a stimulus for transforming approaches to migration management, refugee integration, and ensuring stability amidst global changes. By examining both the immediate and long-term effects of the crisis, this study contributes to a deeper understanding of migration governance and its implications for national and regional security in an era of increasing global mobility.

Keywords: migration crisis, internal security, Germany, integration, European migration policy, international cooperation